

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/172662,W-audycji-Przystanek-Historia-w-Polskim-Radiu-Rok-Jozefa-Mackiewicza-IPN-upamiet.html>
25.04.2024, 17:05

W audycji „Przystanek Historia” w Polskim Radiu Rok Józefa Mackiewicza. IPN upamiętnił pisarza w Monachium - 26 października 2022

Program I Polskiego Radia, godz. 19.30

„Przystanek Historia” w Polskim Radiu

Z okazji Roku Józefa Mackiewicza Instytut Pamięci Narodowej upamiętnił pisarza w Monachium - przy budynku mieszczącym siedzibę Konsulatu Generalnego w Monachium odsłonięta została tablica upamiętniająca twórcę. Wybitny pisarz i publicysta jako jeden z pierwszych opisał odkrycie grobów w Katyniu.

W ramach uroczystości upamiętniających w Monachium odbyła się również debata o życiu i twórczości Józefa Mackiewicza, który mieszkał w Monachium w latach 1955-1985, tutaj też napisał swoje wielkie powieści. Podczas uroczystości uczczono także pamięć polskich ofiar niemieckiego obozu koncentracyjnego Dachau.

Istotnym epizodem w życiu Józefa Mackiewicza był Katyń. Za zgodą polskich władz pisarz wszedł w skład międzynarodowej delegacji dokumentującej sowiecką zbrodnię. - Wizyta w Katyniu, w miejscu zbrodni popełnionej przez Sowieców w roku 1940, to był istotny punkt biografii Józefa Mackiewicza. Równie duży wpływ ta wizyta miała na losy innego pisarza, Ferdynanda Goetla. Obydwaj ci twórcy byli później obwiniani o to, że w Katyniu się pojawili. W przypadku Mackiewicza duże znaczenie miał tekst „Widziałem na własne oczy”, który ukazał się na łamach „Gońca Wileńskiego” - mówi w audycji dr Sebastian Pilarski, dyrektor Biura Badań Historycznych IPN.

Piętno kolaboracji

Problemem przy publikacji była gazeta, w której ukazała się relacja z Katynia. – To było pismo zaliczane do prasy gadzinowej. W związku z tym pojawiały się wobec Mackiewicza zarzuty kolaboracji z Niemcami. Zarzuty nieprawdziwe, z których pisarz został oczyszczony w roku 1945 przez sąd koleżeński dziennikarzy Rzeczypospolitej. Natomiast to piętno ciągnęło się za nim do końca życia, czy nawet po śmierci. W 1988 ukazała się publikacja Jana Nowaka-Jeziorańskiego, w której do tego wątku kolaboracji powrócono – opowiada historyk IPN.

Za rzekomą kolaborację Polskie Państwo Podziemne wydało wyrok śmierci na Józefa Mackiewicza. Wyznaczone do tego osoby odmówiły jednak wykonania zadania. – Tutaj splatają się losy dwóch wybitnych pisarzy: Józefa Mackiewicza i Sergiusza Piaseckiego. Sprawa tego wyroku została szeroko opisana już lata temu przez prof. Włodzimierza Boleckiego, natomiast ona budzi pewne kontrowersje zwłaszcza wśród osób, które Józefowi Mackiewiczowi były niechętne. Ten wyrok miał być dowodem na współpracę pisarza z Niemcami, a o takiej współpracy, którą można by było określić jako zdradę, w przypadku Mackiewicza nie możemy mówić – zaznacza dr Sebastian Pilarski.

Prawda przede wszystkim

Zdaniem dyrektora Biura Badań Historycznych IPN Józefa Mackiewicza można określić jako człowieka bezkompromisowego. – Dla niego imperatywem moralnym była prawda. Można powiedzieć, że cała jego twórczość i całe jego życie było dowodem na to, że prawda była dla niego najwyższą wartością. Był skłonny płacić cenę za wierność własnym poglądom – mówi dr Sebastian Pilarski.

Gość Programu 1 Polskiego Radia zaznacza, że pisarz otwarcie prezentował swoje poglądy jeszcze przed wybuchem II wojny światowej. – Można powiedzieć, że narażał się na krytykę już przed rokiem 1939, kiedy chociażby opublikował cykl krytycznych reportaży dotyczących polityki prowadzonej przez władze polskie w województwach wschodnich. (...) Również wyrażał się krytycznie na temat obozu rządzącego, czyli obozu piłsudczykowski. Można powiedzieć, że to był człowiek bezkompromisowy, który jednoznacznie wyrażał swoje poglądy i nie unikał ocen krytycznych. Ale myślę, że przez to jest do dzisiaj postacią tak bardzo autentyczną. I z tego względu zasługuje na wspomnienie – podkreśla historyk.

Ponadto w audycji:

- Przystanek Historia IPN w USA. Pracownicy Biura Przystanków Historia IPN odwiedzili w dniach 11–16 października sześć placówek edukacyjnych na terenie stanu Nowy Jork w ramach projektu „Przystanek Historia IPN Nowy Jork”. Przeprowadzono warsztaty edukacyjne dla uczniów. Lekcje historii zostały opracowane na podstawie pakietu edukacyjnego „Giganci Nauki”. Podczas zajęć uczniowie dowiedzieli się między innymi o dorobku polskich wynalazców i

uczonych oraz ich wkładzie w rozwój wielu współczesnych dziedzin technologii. W każdej szkole wystawiono także teatrzyk „Historia Misia Wojtka”. To sztandarowy projekt Biura Przystanków Historia, który do tej pory obejrzało ponad 5000 dzieci w ponad 100 różnych placówkach w całej Polsce. Ideę Przystanków Historia i ich rolę w Polsce oraz poza granicami naszego kraju przedstawia Łukasz Witek, dyrektor Biura Przystanek Historia.

- „Generał brygady Jan Kowalewski (1892–1965) – oficer wywiadu i kryptolog. Studia i szkice”. Publikacja dotyczy jednego z najwybitniejszych oficerów polskiego wywiadu – gen. bryg. Jana Kowalewskiego. Zawiera 14 artykułów badaczy z różnych ośrodków naukowych w Polsce, w większości zajmujących się historią polskiego wywiadu i kontrwywiadu II Rzeczypospolitej. Jej celem jest przybliżenie działalności i losów jednego z „ojców” zwycięskiej Bitwy Warszawskiej w 1920 roku oraz oficera wywiadu rządu emigracyjnego w Londynie. Jej wydanie związane jest ze 130. rocznicą jego urodzin (24 październik 1892 rok). O książce „Generał brygady Jan Kowalewski...” opowiada jej redaktor naukowy: dr hab. Dariusz Rogut, dyrektor Oddziału IPN w Łodzi.
- Wydarzenia organizowane przez IPN i wybrane artykuły z portalu przystanekhistoria.pl

► **POSŁUCHAJ**

Cykl audycji „Przystanek Historia” jest realizowany wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Program I Polskiego Radia. Rozmowy poświęcone są ważnym wydarzeniom, które wpłynęły na dzieje Polski w XX wieku oraz ludziom, którzy tę historię tworzyli.

- [Poprzednia audycja: „Przystanek Historia”, 12 października 2022](#)
- [Odcinki archiwalne na portalu \[przystanekhistoria.pl\]\(http://przystanekhistoria.pl\)](#)